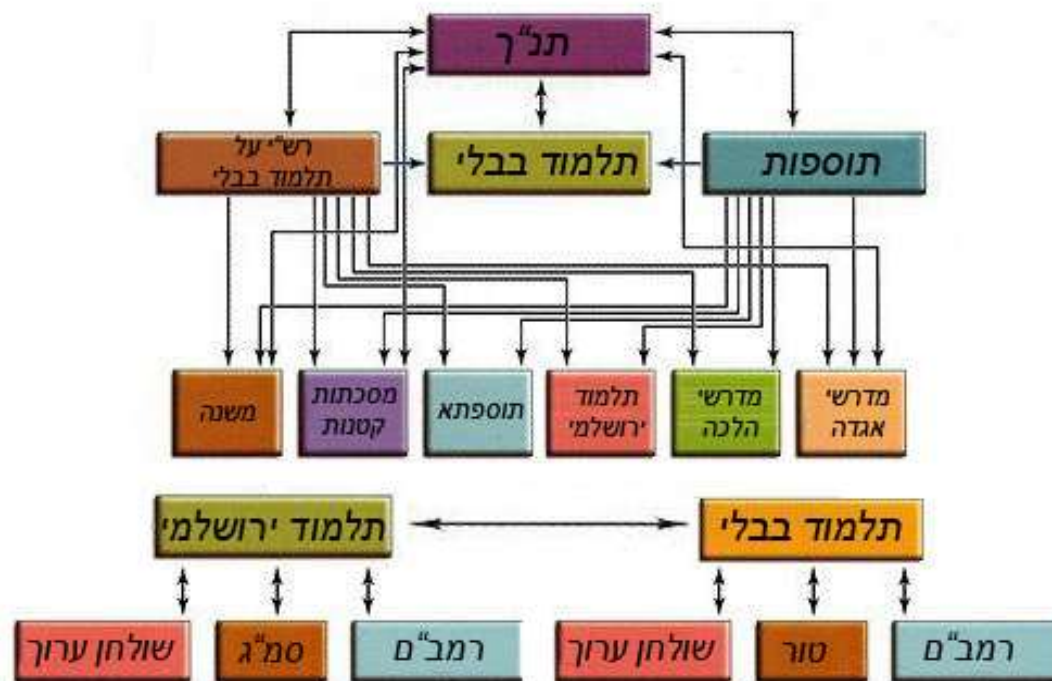


מבוא לתושב"ע תשפ"א



אלאסף



שאלה פוריה

- איך העולם היה נראה בלי ה - 'תורה'?
- איך אנחנו היינו נראים בלי ה - 'תורה'?

מה נלמד?

1. השתלשלות מסירת התורה בעם ישראל.
2. יחס תורה שבעל פה לתורה שבכתב.
3. מהי ה'משנה'?
4. מהי ה'גמרא'?
5. התמצאות בדף גמרא [צורת הדף].



אלאסוף שובל



ציר זמן יהודי

• <http://www.odyeda.com/he/#:~:text=%D7%A6%D7%99%D7%A8%20%D7%96%D7%9E%D7%9F%20%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%99>

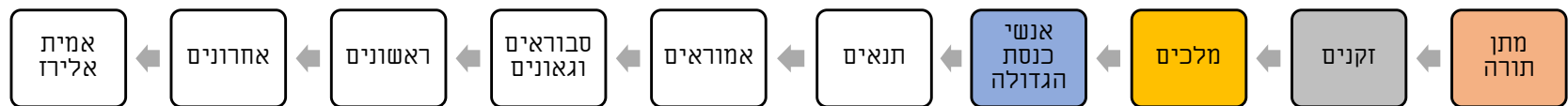
כנס לקישור וענה על השאלות:

1. מתי הייתה תקופת התנאים?
2. מה היה מצב בארץ ישראל באותה תקופה?
3. מתי הייתה תקופת האמוראים?
4. מי היה הריבון בארץ ישראל?
5. ציין 2 אירועים משמעותיים אצל שאר העמים?

השתלשלות מסירת התורה בעם ישראל.

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינִי, וּמָסָרָה לַיהוֹשֻׁעַ,
וַיהוֹשֻׁעַ לַזִּקְנִים, וַזִּקְנִים לַנְּבִיאִים,
וַנְּבִיאִים מִמָּרוֹךְ לְאַנְשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוֹלָה

- המשנה הראשונה במסכת אבות סוקרת את מעבר ומסירת התורה מיום קבלתה בהר סיני, דרך ימי המקרא, תקופת השופטים תקופת המלכים בניין בית המקדש הראשון וחורבנו גלות בבל ושיבת ציון ועד לימי בית שני ואנשי כנסת הגדולה.



כבוד למדננו!
זוכרים

קבלת התורה



כתוב בחומש שמות כ"ד פסוק י"ב:
'וַיֹּאמֶר ד' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הִקְרָה וְהִיָּה שְׁמִי
וְאֶתְנָה לְךָ אֶת לֶחֶת הָאָבֶן וְהִתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה
אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם:

• מהם שלושת הדברים שקבל משנה בהר סיני?

העברת התורה

כבר למדנו!
זכרים

וכן כתב הרמב"ם [בהקדמה ליד החזקון]
כל 'התורה' כתבה משה רבינו קודם שימות
בכתב ידו. ונתן ספר לכל שבט ושבט וספר
אחד נתנהו בארון לעד. שנאמר (דברים לא-
כו) "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו"
וגו'. ו'המצוה' שהיא פירוש התורה לא כתבה
אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל
ישראל. שנאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה
אתכם אותו תשמרו לעשות..." ומפני זה
נקראת תורה שבעל פה.

כתוב בחומש דברים פרק ל"א פסוק ט':

'וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת,
וַיִּתֶּנָּה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנִּשְׁאִים אֶת
אֲרוֹן בְּרִית ד' וְאֶל כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כיצד נמסרה תורה שבכתב ותורה שבעל פה מדור לדור? מה ההבדל בניהם?



יחס תורה שבעל פה לתורה שבכתב.

כתב הרמב"ם [בהקדמה ליד החזקה]:
כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו
שנאמר: "ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה".
'תורה' זו תורה שבכתב. ו'המצוה' זו פירושה.
וצונו לעשות התורה על פי המצוה.
ו'מצוה' זו היא הנקראת תורה שבעל פה.

• מהי התורה? ומהי המצווה? ומה היחס בניהם?

דוגמא

- כתב הרמב"ם בפירוש המשנה

והנה לך משל: שהקב"ה אמר למשה: "בסכות
תשבו שבעת ימים" (ויקרא כג)



וכאשר בא הנביא ע"ה נתנה לו המצוה
הזאת ופירושה וכן השש מאות ושלוש
עשרה מצות הם ופירושם: המצות -
בכתב, והפירוש - על פה

אחר כן הודיע שהסוכה הזאת חובה על
הזכרים לא על הנקבות, ושאין החולים
חייבין בה ולא הולכי דרך. ושלא יהיה
סכוכה אלא בצמח הארץ, ולא יסככנה
בצמר ולא במשי ולא בכלים, אפילו מאשר
תצמח הארץ. כגון הכסתות והכרים
והבגדים. והודיע שהאכילה והשתיה והשינה
בה כל שבעה, ושלא יהיה בחללה פחות
משבעה טפחים אורך על שבעה טפחים
רוחב. ושלא יהיה גובה הסוכה פחות מעשרה
טפחים.

משנה כתב יד קאופמן, 1050



מהי ה'משנה'?

כתב הרמב"ם, בהקדמה למשנה תורה:

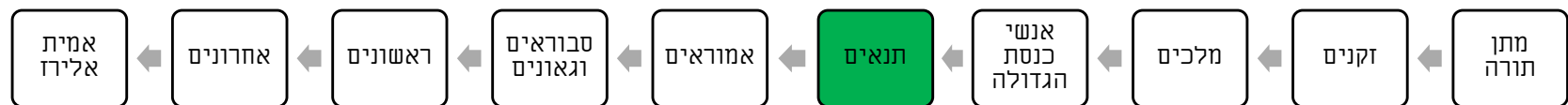
רבנו הקדוש [רבי יהודה הנשיא] חיבר את המשנה, ומימות משה רבנו ועד רבנו הקדוש, לא חיברו **חיבור שמלמדין אותו ברבים**, בתורה שבעל פה... עד שבא רבנו הקדוש, והוא קיבץ כל השמועות, וכל הדינים, וכל הביאורים והפירושים, ששמעו ממשה רבינו, ושלמדו בית דין שבכל דור ודור, בכל התורה כולה, וחיבר מהכל ספר המשנה.

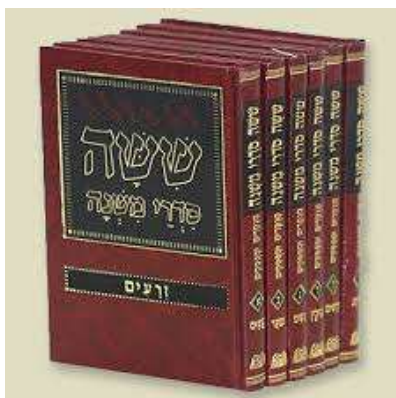
לסיכום: 'משנה' היא תורה שבעל פה.

שישה סדרי משנה

- גמרא מסכת שבת דף לא,ב

אמר ריש לקיש מאי דכתיב [מה ביאור הפסוק]: "והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת, יראת ה' היא אוצרו"? "אמונת" - זה סדר **זרעים** [שבזכות האמונה מפריש מעשרות כראוי, (תוס' בשם הירושלמי כתב) שמאמין בחי העולמים, וזורע], "עתיך" זה סדר **מועד**, "חוסן" - זה סדר **נשים** [משום ש"חוסן" הוא לשון יורשים [והנחלה נקראת "אחסנתא"], ועל ידי אישה נולדים יורשים], "ישועות" - זה סדר **נזיקין** [כיון שלימוד סדר נזיקין הוא "מושיען" - מזהירן לפרוש מלהזיק ולהתחייב ממון], "חכמת" - זה סדר **קדשים** ו"דעת" - זה סדר **טהרות**, ואפילו הכי: "יראת ה' היא אוצרו".

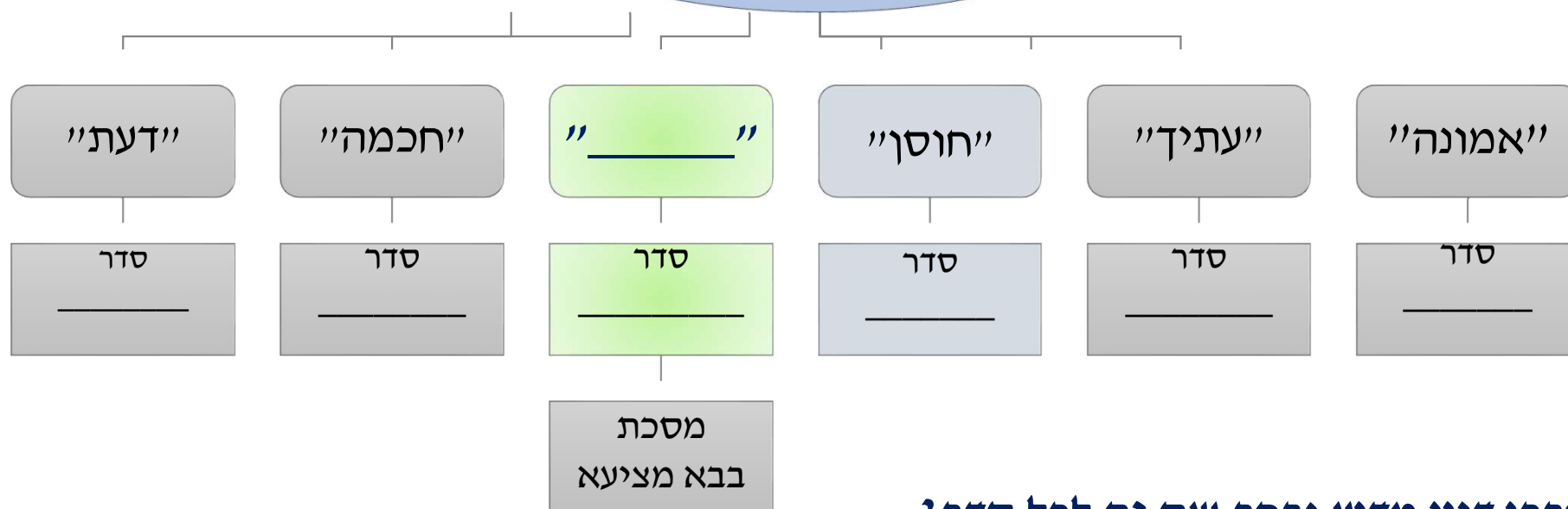




תרשים

התאימו לכל מילה בפסוק את שם המסכת שאליו היא רומזת

שישה סדרי משנה



ערכו דיון מדוע נבחר שם זה לכל סדר?

מאפייני המשנה

פירוש	כתיבה	ארגון וסדר	ניסוח
'משנה' מלשון "שנה" לחזור וללמוד או מלשון "מְשָׁנָה" שני לתורה שבכתב.	כתובה בצורת הלכות עצמאיות ללא שילוב עם פסוקים	המשנה מסודרת ומְכַנֶּסֶת את ההלכות השונות לפי נושאים	דרך ניסוח המשנה בדרך הפירוט: מקרה – דין – טעם או בדרך הכללה: כלל מופשט של רעיון

איך נזהה את ה- 'משנה'?

המשנה :

גביון תנו רבנן המוצא סלע בשוק
ומצאו חבירו ואמר לו שלי היא חדשה
היא גירונית היא של מלך פלוני היא ילא
אמר כלום ולא עוד אלא דאפילו שמו כתוב
עליה לא אמר כלום לפי שאין סימן למטבע
דאמר **מתני'** אפוקי אפקה ומאיניש אחרינא
נפל: מצא האחר הגפה או אחר
הגדר גזלות מקושרים או בשבילין שבשרות
הרי זה לא יגע בהן ^{סימנא} כלי באשפה
אם מכוסה לא יגע בו אם מגולה נוטל
ומכריו: ^{גמ'} מאי טעמא דאמרינן הני
אינש אצנעניהו ^א ואי שקיל להו
לית להו למרייהו סימנא בגווייהו הלכך
לשבקינהו עד דאתי מרייהו ושקיל להו ואמאי

1. כתובה בעברית (לרוב המוחלט).
2. יש בתוכה הלכות.
3. בדרך כלל כתובה בקצרה.
4. מופיעים בה שמות של חכמים מתקופת תנאים.
5. בגמרא לפני המשנה יופיעו המילים הבאות: "תנן", "מתניתין".

מבנה – כאמד"ט

כפי שלמדנו, ישנן שני דרכים בניסוח המשנה:

1. בדרך הפירוט: ניסוח **מקרה – דין – טעם**.

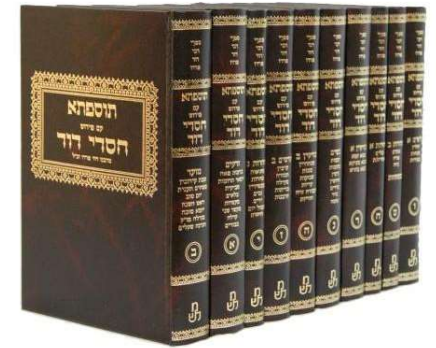
2. בדרך הכללה: כלל מופשט של רעיון או בצורת מדרש הלכה.

מס' כללים:

1. לא בכל משנה מובאת כתרת
2. לא בכל משנה ישנו "אומר" [שם תנא]
3. סתם משנה "רבי מאיר" ונקראת הדעה תנא קמא.
4. ברוב המשניות לא כתוב ה- "טעם" [הנמקה].

כתרת	אומר	מקרה	דין	טעם
אלו מציאות שלו ואילו חייב להכריז	דברי רבי מאיר	מצא פירות מפוזרין	הרי אילו שלו	לא מובא במשנה יבואר בגמרא או ברש"י

הברייתות ומדרשי ההלכה



- במקביל למשנה התפתחה ספרות מדרשי ההלכה. מדרשים אלו מסודרים על סדר פסוקי התורה ועיקר עניינם הוא בנושאים ההלכתיים בתורה. מדרשי ההלכה הם:

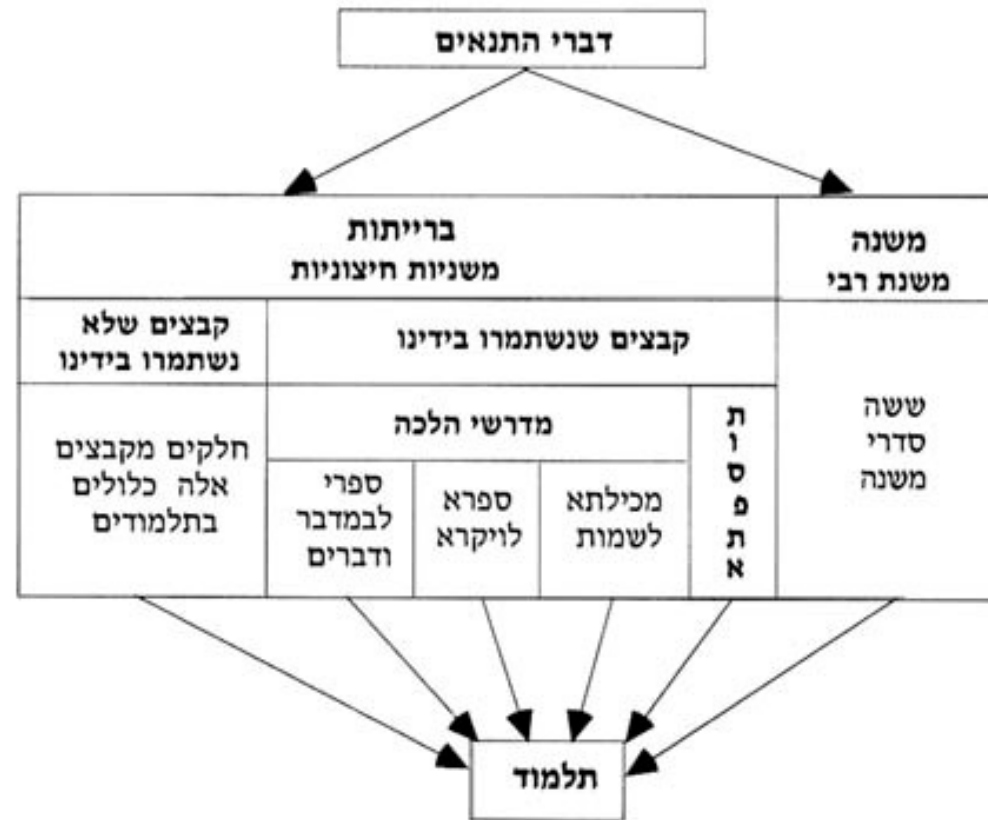
- **'מכילתא'** לחומש שמות

- **'ספרא'** לחומש ויקרא

- **'ספרי'** לחומשים במדבר ודברים.

- משנתו של רבי אינה כוללת את כל תורתם של התנאים. חומר רב נותר מחוץ למשנה, למשניות אילו נקראו בשם **"ברייתות"**, כלומר משניות חיצוניות (בר = חוץ), שנותרו מחוץ למשנתו של רבי. קובץ גדול של ברייתות נערך על ידי רבי חייא תלמידו של רבי. קובץ זה בנוי בעיקרו כמו המשנה נקרא **"תוספתא"**. ברייתות רבות נוספות שלא נכללו בתוספתא עברו במסורת לתלמוד.

הברייתות ומדרשי ההלכה





שאלות חזרה

1. מהי 'משנה'? באיזו תקופה מדובר?
2. כיצד נערכה המשנה? מי ערך אותה? ומדוע?
3. מהם ארבעת מאפייני המשנה?
4. כתבו שלושה דרכים לזהות את המשנה
5. מהי ברייתא?
6. מהי תוספתא? מי ערך אותה? ומדוע?



לסיום

אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו –
פירוש: 'תורת אמת' היא תורה שבכתב.
'וחיי עולם נטע בתוכנו' היא תורה שבעל פה.

(רבנו יעקב בר אשר, ארבעה טורים, טור אורח חיים סימן קלט)